

Analytik nastiňuje 3 scénáře války. Nejčernější počítá s rozkladem Západu

SZ seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-expert-zacina-druha-informacni-bitva-s-ruskem-rozhodne-ji-i-ceska-vlada-212265

Probuzení 24. února nebo hrozivé záběry z města Buča už mnozí z nás dostanou z hlavy jen těžko. Ukrajina má za sebou prvních šest měsíců války a konflikt podle odborníků ani zdaleka nekončí.

„Nemyslím si, že v tuto chvíli má kterákoliv ze stran schopnost situaci nějak výrazně prolomit,“ uvedl pro Seznam Zprávy Vojtěch Bahenský, výzkumný pracovník Peace Research Center Prague při FSV UK, s jehož pomocí redakce vývoj války na Ukrajině vyhodnocuje dlouhodobě.

„Ruská armáda v počátcích války spálila velkou část svých zkušených vojáků a vybavení, což ji výrazně oslabilo. Ukrajina pak sice měla čas si v hloubce vybudovat obranu, pravděpodobně jí ale chybí vycvičení vojáci a zcela určitě jí chybí takzvaná vojensky chráněná mobilita (vozidla, která přepravují i chrání vojáky, pozn. red.).“

Zmíněná mobilita je přitom zásadní pro jakýkoliv průlom, jelikož lehká pěchota, jež bez ochrany pochoduje po poli, je velmi zranitelná. V bilančním rozhovoru však expert upozorňuje například i na to, že česká vláda by měla změnit přístup k některým občanům, aby zabránila rozkolu ve společnosti.

Ukrajina má za sebou první půlrok války. Jak byste ho zhodnotil?

Myslím, že můžeme hovořit o několika dějstvích. To úplně první trvalo jen několik málo dní a byl to pokus o speciální operaci, kdy ruské vedení skutečně věřilo tomu, že se Ukrajina zhroučí a v zemi se povede změnit režim bez velkého konfliktu.

Po několika dnech se ale ukázalo, že je to zcela nereálné, a následoval zhruba měsíc do porážky a stažení ze severní Ukrajiny, kdy se ruská armáda snažila dotlačit silou Ukrajinu ke kolapsu. Ruské vedení pravděpodobně stále věřilo, že je k němu Ukrajina blízko.

Po definitivním selhání pokusu o obklíčení Kyjeva pravděpodobně došlo k přehodnocení strategie a zpětně asi můžeme říct, že došlo i k přehodnocení bezprostředních cílů ruské operace.

Foto: Institute for the Study fo War
Jak Rusko dobývá Ukrajinu.

Rusko na místo snah o často špatně organizované průniky hluboko do ukrajinského týlu začalo postupovat opatrněji za využití své masivní převahy v dělostřelectvu a zároveň se zaměřilo na Donbas, kde zaznamenalo dílčí úspěchy, jako pád Severodoněcku a Lysyčansku.

Zároveň ale na druhé straně Ukrajina začala benefitovat z dodávek těžšího vybavení ze Západu, především dělostřeleckých systémů, a Rusko pomalý postup v Doněcké oblasti postupně vyčerpal. Od té doby se válka zásadně neproměnila a frontová linie se stabilizovala do opotřebovací zákopové války dominované dělostřelectvem.

Rusku v posledních měsících evidentně docházejí síly na větší ofenzivy i v důsledku útoků v týlu jeho sil. Ukrajina ale zároveň nezískala dostatečnou převahu, aby mohla sama přejít do rozsáhlejšího přímého protiútoků. Obě strany přitom postrádají síly a rezervy pro průlom fronty, který by v krátké době přinesl její velký posun. Posouvá se proto jen na základě relativně omezených lokalizovaných útoků – ve prospěch Ukrajiny primárně v oblasti Chersonu, ve prospěch Ruska pak v Doněcké oblasti.

A detailněji po vojenské stránce?

Rusko během posledních šesti měsíců udělalo velké množství chyb a ukázalo řadu slabin své armády i vedení, což poskytlo Západu čas eskalovat materiální podporu Ukrajiny a ukrajinské armádě konsolidovat a mobilizovat své síly a inkorporovat dodávanou výzbroj západní provenience.

Ukrajinská armáda se doposud rozhodně ukázala jako schopnější v přizpůsobení se podmínkám moderního bojiště a ukrajinské síly nepochybně mají lepší morálku než ruské. Ruské síly byly v adaptaci na vývoj situace pomalejší, materiální převaha a zásoby techniky a munice jim ale daly možnost ve válce vytrvat i navzdory významným prohrám a ztrátám v počátečních fázích války.

Obě strany pak pravděpodobně zápasí s nedostatkem vycvičených vojáků a obtížně nahraditelnými ztrátami v řadách profesionálních vojáků, byť ukrajinské síly jsou v lepší pozici se s těmito problémy vyrovnat, minimálně pokud Rusko nepřistoupí k mobilizaci.

Co lze říci o průběhu informační války?

Je velmi důležité rozlišovat, že informačních válek vlastně probíhá několik. Jedna probíhá mezi Ruskem a Ukrajinou a jde v ní o snahu oklamat nepřítele a ovlivnit jeho kroky na bojišti. Druhou je informační válka mezi Ukrajinou a Ruskem o nálady ve společnosti, morálku nebo vůli populace pokračovat v konfliktu. Dále pak existuje

i válka na vyšší mezinárodní úrovni mezi Ruskem a Západem. Nakonec pak mezi informační války můžeme zařadit i ruskou domácí propagandu vůči vlastnímu obyvatelstvu.

Uvědomovat si existenci více rovin informační války je důležité proto, že to, co funguje v jedné z rovin, může být kontraproduktivní v jiné. Pro jednotlivé strany je velmi obtížné – pokud ne nemožné – adresovat vyjádření pouze v kontextu jedné z nich.

Výrazný problém je to třeba pro Ukrajinu, která musí domácímu publiku ukazovat optimismus, ale pro západní publikum musí zdůrazňovat pokračující potřebu pomoci. Podobně na tom pak je i domácí propaganda v Rusku, kdy to, co úspěšně mobilizuje ruskou populaci ve prospěch války, zároveň působí kontraproduktivně k cílům ruské propagandy na Západě.

Pokud jde o úspěšnost, stále si myslím, že minimálně na Západě Rusko první informační bitvu prohrálo. Je ale důležité zdůraznit, že jinak tomu může být v případě Afriky, Asie a dalších. V Evropě se mu válku nicméně nepodařilo prodat jako spravedlivý konflikt a ochranu Rusů na Donbase.

Zároveň už však přicházíme do jiné bitvy, kdy Rusko bude zdůrazňovat velmi reálné ekonomické, sociální a hospodářské náklady, které pro Evropu podpora Ukrajiny a uvalení sankcí na Rusko znamená. Bude se snažit přesvědčit západní populace, že sankce nefungují a další podpora Ukrajiny neospravedlní škody na ekonomikách a blahobytu.

Míra ruské úspěšnosti bude hodně záviset na tom, zda se vládám podaří zmírnit dopady krize, především na zranitelné skupiny obyvatelstva. Česká vláda se bude muset naučit mluvit k lidem, kteří ji nevolili a nejspíš nikdy volit nebudou, postarat se o ně a zabránit většímu rozkolu ve společnosti.

V poslední době rezonovaly veřejností hlavně výbuchy na Krymu, ke kterým se v podstatě hlásí Ukrajinci. Vypovídá to něco o aktuálních schopnostech Ruska bránit dobytá území?

Částečně. Závisí to totiž na tom, co předpokládáme, že ty výbuchy vlastně způsobilo. Asi nejpravděpodobnější verze je nicméně ta, že minimálně na Krymu to skutečně byly ukrajinské speciální síly.

Ochrana území v hloubce má několik aspektů. Můžete ho chránit před raketovými útoky nebo před letectvem. Před letectvem se ho Rusům zatím chránit daří, před raketovými systémy je to ale výrazně obtížnější. Stejně tak je ale těžké i pro Ukrajinu, aby svůj tyl uchránila před ruskými raketovými útoky.

Pokud jde o obranu před partyzány nebo speciálními silami, projevuje se, že Rusko má relativně málo vojáků v poměru k délce fronty a rozloze okupovaného území. Musí tak nepochybně řešit dilema, zda je pro něj důležitější mít vojáky hlídající každé letiště a každou zásobovací základnu v tylu, nebo mít ty samé vojáky raději na frontě.

Už déle se mluví o protiofenzivě u Chersonu. Je stále aktuální? Má Ukrajina kapacitu uspět?

Očekávání byla relativně vysoká v tom ohledu, že se čekalo, že Ukrajinci pomocí obrněných sil provedou nějaký větší útok, možná až nerealistická. Spekulovalo se například o pokusu o rozdělení ruských sil západně od Dněpru severním a jižním směrem na dvě kapsy, které by pak postupně byly redukovány.

Byť se v současnosti nejeví takový postup ukrajinských sil jako příliš pravděpodobný, neoznačoval bych ho jako zcela nemožný. Aktuální strategií ukrajinské strany je pravděpodobně v maximální možné míře zkomplikovat zásobování ruských sil na západní straně Dněpru. Vše tak závisí na tom, jak dobře se Rusům navzdory tomu daří své síly zásobovat a kolik paliva a munice jejich síly vlastně vynakládají.

Následuje obsah vložený z jiného webu. Zde jej můžete přeskočit.

Přejít před obsah vložený z jiného webu.

Pokud jsou zapojeny v boji, musí střílet více a potřebují i více dodávek munice. Pokud jsou v defenzivě a víceméně sedí v zákopech a čekají na případný ukrajinský útok, je jejich muniční spotřeba nižší a zásobování jednodušší. My v tuto chvíli ale úplně nevíme, jak na tom ohledně zásobování tamní ruské síly jsou.

Určitou komplikací je pro Ukrajince to, že se fronta blíží do pozice, kdy ruské dělostřelectvo může operovat z východní strany Dněpru, kde tyto logistické komplikace nebudou zdaleka takové. V tomto kontextu si tak myslím, že šance na úspěch nějaké masivní ukrajinské protiofenzivy, která by skutečně vytlačila Rusy ze západní strany Dněpru, není příliš vysoká.

Samozřejmě ale není úplně vyloučené, že ukrajinská protiofenziva může po ruském posílení obrany Chersonu přijít jinde. Ruský generální štáb možná i proto ponechal relativně velkou část sil v rezervě, aby v případě potřeby mohly být přesměrovány třeba záporožským směrem, pokud by k ukrajinské protiofenzivě došlo tam.

Rusko podle svého stálého představitele při OSN očekává s Ukrajinou dlouhý konflikt. Dokázala by ho Ukrajina ustát, kdyby přišla o podporu Západu?

Otázkou je hlavně i to, jestli ho dokáže ustát samotné Rusko. Na Západě je někdy trochu zvláštní tendence brát Rusy za slovo podle toho, co zrovna říkají, nebo říkat, že se jim přece nedá věřit, protože jde o propagandu. V tomto případě si myslím, že odpověď jednoduše nevíme. Nevíme, jestli je to vážně míněné vyjádření a signál Západu o připravenosti Ruska pokračovat ve válce, nebo jestli je to blaf a snaha o nátlak na Ukrajinu a Západ, aby přistoupily na jednání.

Vojtěch Bahenský

- Výzkumný pracovník Peace Research Center Prague na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy.
- Dále působí jako místopředseda Správní rady Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) a jako přidružený výzkumný pracovník Ústavu mezinárodních vztahů.
- Jeho odborným zaměřením jsou hybridní hrozby, mezinárodní bezpečnost a strategická studia.

Foto: AMO

Vojtěch Bahenský.

Co se týče západní podpory, myslím, že pokud by ustala, tak nastala situace bude pro Ukrajinu velmi těžká, a to primárně ekonomicky. Ukrajina totiž přišla o velkou část své průmyslové kapacity a velkou část obchodu. Jsou situace, ve kterých jsou státy, pokud skutečně přejdou na plnou válečnou ekonomiku, schopny přežít ledacos. Ty náklady jsou ale obrovské, a to nejen náklady ekonomické, ale i náklady lidské.

Nemyslím si, že je garantované, že se Ukrajina v momentě, kdy západní podpora ustane, okamžitě zhroutí. Minimálně je ale nyní bezpečné říct, že bez další základní podpory se výrazně sníží – ne-li rozplynou – šance Ukrajiny na protiofenzivy a opětovné získání území.

Čistě po vojenské stránce se obávám, že taková opotřebovávající válka při výrazném omezení nebo ukončení západní podpory pak bude ve prospěch Ruska, které přece jen má stále obrovské zásoby staré techniky a pravděpodobně obstojné zásoby základní munice.

Máte nějaké predikce, co můžeme od konfliktu čekat dál?

Raději než jednu predikci nabídnu několik možných scénářů. Pokud začnu tím nejčernějším, tak není nemožné, že se během podzimu a zimy vlivem energetické krize a jejích dopadů rozpadne západní jednota.

To pak povede k omezení podpory Ukrajiny nebo uvolnění ekonomických sankcí proti Rusku, možná i k tlaku na Ukrajinu v zájmu přijetí nějakého příměří, které víceméně zafixuje tu stávající hranici způsobem ne nepodobným tomu, kterým byla zafixována hranice Donbasu po letech 2014 a 2015. Pro Ukrajinu by se tak perspektiva znovuzískání ztracených území a další masivní západní podpory stala minimálně velmi nejistou.

Na druhé straně velmi optimistickým scénářem může být to, že západní podpora vydrží, Rusko se kvůli sankcím dostane do skutečně zásadních ekonomických problémů a morálka ruských sil i jejich schopnost pokračovat v bojových operacích výrazně opadne. Ukrajině se pak třeba v říjnu nebo v listopadu skutečně podaří prakticky úplně vytlačit ruské síly ze západní strany Dněpru, a kdybych měl být velmi optimistický, tak Rusko začne jednat o nějakém novém statu quo a návratu k hranicím před 24. únorem.

Střední scénář, který je asi i nejpravděpodobnějším, je ten, že podpora Západu se sice možná zpomalí, ale neustane. Evropa se nějak zvládne vypořádat s dopady krize doma a fronta zůstane minimálně do konce roku relativně statická, zatímco obě strany budou posilovat svoje pozice a obnovovat své síly.

Konec války je však tedy v nedohlednu?

Obávám se, že v tuto chvíli ano. Pokud by Putin do konfliktu už neinvestoval tak obrovskou část ekonomického bohatství, prosperity a vojenských sil, bylo by pro něj mnohem jednodušší se z něho nějakým způsobem stáhnout. Na druhé straně pro Ukrajinu je nepřijatelné kompromitovat v jednání vlastní teritoriální integritu a s ohledem na ruské válečné zločiny je samotné jednání obtížné.

V tuhle chvíli jsou tak obě strany v konfliktu velmi hluboko ponořené a myslím, že pro ně bude relativně obtížné se z něj dostat ven, jelikož inkompatibilita jejich zájmů a cílů je obrovská. V tomto kontextu tak

v dohledných měsících úplně nevidím cestu ani k diplomatickému,
ani k vojenskému řešení.